

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESITŐJE

Megjelen havonként egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauszál-utca 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”
Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.
Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Kell-e zsidó gymnasium?

Nem sokára a szédani nagy ütközet után sötét árnyék tünt fel Európa láthatárán. A nagy tömeg észre sem vette, sokan muló tüneménynek tekintették; de a kik politikával tüzetesebben foglalkoznak, ráismertek: a már régen, örök időkre eltemetettnek vélt és most újra föléledő reakciónak árnyéka volt az bizony. A szörny egy néhány rövid év alatt mindig jobban és jobban fejlődött, félreismerhetlen alakot is öltött, és hogy egész valódiságában készül az államokban és a társadalmi osztályokban az őt megillető helyet elfoglalni, rendes előhírnöke is hűségesen beállított és ez a — zsidó hajsza.

De ez alkalommal nem úgy, mint az ez előtti századokban, saját meztelenségében mint fanatikus zsidógyűlölet barát-csuhában Nem, ezt a társadalom visszautasította, régi neve diskreditálva lévén, undort gerjesztett volna. Uj maszk kellett, új szó régi fogalomnak. »Denn grade wo Begriffe fehlen, da stellt zur rechten Zeit ein Wort sichein.« Soha Göthe e szavai találóbban nem alkalmaztattak. Antiszemitismusként keresztelték a régi szörnyeteget.

A történelem lesz hivatva je lelketlen mozgalom fölött ítéletet mondani. Mi e kérdést itt e helyen tovább bolygatni nem fogjuk. Mi csak konstatálni akartuk, hogy az antiszemitismus nem egy magában elzárt, elszigetelten felmerült tünemény, hanem az, ami volt minden korban és minden időben a régi neve alatt is: a reakció előhírnöke és hű kísérője mindaddig, míg az idők nem változnak és a társadalom e fekete rémet megsokalja és visszatereli sötét odujába, a reakció ősi fészkebe a hierarchia és oligarchia váraiba.

Ezen kornak szülöttje a zsidó gymnasium kérdése is.

Ha még a 70-es évek első felében zsidók részéről felvetették volna a zsidó gymnasium kérdését egy napig sem tarthatta volna magát a napi renden. Hiszen a kor uralkodó eszmével homlokegyenest ellentétbe jött volna. Mikor az állam föl akar szabadulni az egyház befolyása alól, mikor »szabad egyház szabad államban« a jelszó, zsidók legyenek azok, kik a felekezeti közép iskolákat még egy felekezettel szaporítsák! Még tárgyalni sem lehetett volna a kérdést anélkül, hogy a reakzionárius és

szeparatiztikus hírébe nem jutott volna az ember; de még lap, talán a Magyar Államot kivéve, sem akadt volna az ügy megbeszélésére.

De változtak az idők; benne vagyunk a reakcióban nyakig, az az árnyék már nem is árnyék, hanem sötét felhő, mely a napot elborítva tartja. Ma például a magyar radikális párt lapjában egy magas rangú fő ur vezérczikkezhet a főnemesség előjogairól és ezen a szabadelvű sajtó meg sem ütközik.

Más jelenség. 1873-iki nagy egyetemes tanítói gyűlésen, melyben talán 3000 néptanító vett részt, egy szál reakzinárius tanító mert ugyan föl szólalni, de azután ment is. Már 1883-ban egészen másképpen álltak a dolgok. A magas kormány által egybehívott országos tanítói testület, mely választások útján jött létre, és 200 tagot számlált, az országházban tartotta gyűléseit. A verifikáló bizottságban két hétfő naponta láttuk a tusát az „ev. ref. és r. kath.” hívei között. Szitották az egyenletlenséget és meghasonlást kívülről. Hiába kikiáltott e bizottságban egy derék reformatus vidéki tanító uraim! mi itt mint a magyar nemzet tanítói találkoztunk; hagyjuk a felekezeti szempotot. Ez mitsem használt. Az elnök választásnál ismét külbefolyások a felekezeti kérdést tolták előtérbe.

A gyűlésben az ultramontan párt tökéletesen szervezve volt és 60 lelket számlált. Harczkészen álltak, és a háboru csak azért nem tört ki, mert keresve sem találtak okot miért. A keresztény felekezeti tanítók közti egyenletlenség szításához pedig a zenét megcsinálták a kerepesi uton. Ugyanazon napokban és ugyanazon időben mikor az országházban felekezeti ellentéteket akartak minden áron a tanítóknál előteremteni, a reakció hű kísérője, az aniszemitizmus már orgiákat tartott. Istóczy Győző orsz. képviselő ő nagyságának hívei ájtatosan raboltak és fosztogattak. Tehát — reakció itt reakció ott, reakció minden hol és e reakzionárius korszaknak a szülöttje — a zsidó gymnasium kérdése is.

És miért éppen zsidó *gymnasium*? Miért nem zsidó reáliskola, zsidó ipariskola?

Ha komolyan kellene a kérdéssel foglalkoznunk, azt kérdezném, mi igazolná a pesti izr. hitközség vagy a zsidóság összeségének azon eljárását, hogy a zsidó ifjuságot éppen a gymnasiumokba terelje? Talán az, hogy a főváros összes hivatalaiban, összes tisztviselői és hivatalnokai között egy két zsidó hivatalnok tengődik? Vagy a megyei törvényhatóságoknál alkalmaznak annyi zsidó fiatal embert, hogy a felekezet szükségesnek találja még fiatal embereket a politikai pályára terelni? Ha a protestansok gymnasiumokat fentartanak és talán még új iskolákat is alapítanak, ezt értjük. Ennek az egyháznak vannak községei, városai, van főnemessége, mind oly faktorok, melyek az iskolákból kikerülő fiatalságot alkalmazhatják illetőleg a társadalomban állásokat biztosíthatnak számára. Mit nyújthat a zsidóság mint olyan azon ifjaknak, melyeket ő képeztetne saját intézetében? Egyszerűen semmit!

Akik tehát a pesti izr. hitközség utolsó közgyűlésén a zsidó gymnasium felállítását megpendítették az aniszemitáknak lépre mentek, a mit mi mélyen sajnálunk.

Szántó Eleázár.

1884-ben 284.

Midőn lapunk f. évi második számának mellékletét, melyben egyesületünk tagjainak száma ki van mutatva, kezembe vettem és annak czimét elolvastam, öröm fogta el lelkemet, azt gondolván első pillanatra, hogy

tagjaink száma örvendetes 1884 számra rug; de csakhamar kijózanodtam mamaromból, midőn a »ben« időjelölőnek is használható ragot közelebbi szemügyre vettem és midőn a kimutatás végén az 1884 számnak csak az egyesét és tizesét találtam összhangzásban a czimmel. Nem tagadom, a csalódás kissé elkészerített és gondolkodásba ejtett vajjon mi oka annak, hogy oly lassu léptekkel haladunk előre, hogy — szaporodási természetünk ellenére — oly nehezen tudunk felszaporodni? Első gondolkodásom tárgya az volt, hogy a baj szüknek kimért anyagi viszonyainkban keresendő; a lakbér, az adó, a hitközségi terhek, melyek a vidéki zsidó tanítóra háramlanak, még egyéb más kiadások annyira összeszorítják a tanító erszényét, hogy mikor az év végével az egyenleget megcsinálja, a kiadási oldal meghaladja a bevételét. De csakhamar elestem ezen gondolattól, eszembe jutván Mennyei ur Vasmegye érdemes tanfelügyelőjének a tanítókhöz intézett atyai intése, hogy nem szereti, ha a tanító panaszkodik, hogy a tanító csak tőrjön. (Csitt. tanító, ne panaszkodjál; tőrj, szenvedj; a tőröké és szenvedőké a Mennyei ország) Ezt tehát okul nem szabad, de nem is akarom felhozni. Hogy a zsidó tanítónak nem volna szükséges az egyesületi életre lehetetlennek tartom; mert ki van inkább utalva, főleg a mai reactionarius áramlati időben, egy felekezeti egyesülethez tartozni mint éppen a zsidó tanító? Ez sem lehet tehát a bajnak oka. Az sem áll, hogy kellő érzéke nem volna mert a szükséges intelligencia, hála az égnek, nem hiányzik a zsidó tanítóságnál. Mi tehát mégis a valódi ok? Én azt másban nem találok, mint abban, hogy a vidéki zsidó tanítónál hiányzik azon kapocs, mely őt közelebb hozná kartársával; a szomszédbeli várós tanítója mintegy a szomszéd országban lakó tanító tekinthető évek mulnak el, míg alkalma nyílik, hogy csak némileg megismerkedjék egymással. Ha ilyenkor — tapasztalatból mondom — egyesületünk szóba jön, sokaktól mint nem létezőnek ismertetik, sokaktól a kik ismerik, vagy a kik tagjai és czélnélküli működését dicsérik, jobban mondva, nem dicsérik; mert, mi tagadás, vannak ám közöttünk elégületlenek is. Hogy miért, azt ők tudják. Mindenesetre jobb volna, ha ezen kartársak a nyilvánosság terére lépnének és megmondanák, mi fekszik szivükön. Néma gyermeknek az anyja sem tudja akartát. A mint mondom, nincs meg azon eszköz, mely az ugyan egy megyebeli tanítóknak alkalmat nyújtana a szorosabb barátsági kötetlékre, mely őket önkéntelenül kényszeritené bajaikat és jogukat (pardon, jajgatni nem szabad) más kifejezéssel tehát, szükségleteiket (már nemcsak az anyagit, hanem a szellemi is) megbeszélni megvitatni.

Hogy pedig lehetőségessé váljék, minnél hamarább kellene életbe léptetni a Szontagh kartárs által tervezett vidéki köröket azok volnának legalkalmasabbak a hanyatlókat támogatni, a kétkedőket meggyőzni a hűtlenné vált tagokat visszanyerni. Én tehát minden vita nélkül általánosságban elfogadom Szontagh ur alapszabályait, és kívánom, hogy azok minél hamarabb életbe lépjenek. De mielőtt ez megtörténhetnék, ohajom azt, hogy ha már az, »ezres« elhagyásával is, tagjaink száma a polgári évek többi számával egyenlő legyen. Ugy legyen.

Laufer Lajos.

A hitoktatás kérdéséhez.

A magyar zsidó szemle márcziusi számában Weisszman N. ur Gyöngyösről tüzetesen foglalkozik a hitoktatási mizeriával. De úgy látszik csakis Gyöngyös és vidéke lebeghetett szeme előtt, mikor az nagyon is sötét színben festi a hitoktatási állapotokat. Ő az ottani dolgokat általá-

nosítja, mi még sem járja és sokat rendeletek útján akar megszüntetni, mit a hitközség szabad akarathól is megtehetne. A cikk végén konkrét indítványokat tesz, melyeket itt közlünk, hogy ezekre véleményünket elmondhassuk.

1. Tüzessék ki záros határidő, melynek elteltével csak is oly tanárok taníthassák a hittant, kik erre külön képesítvényvel bírnak.

(Mi erre azt jegyezzük meg: semmiféle község köteles olyan hittanárt tűrni, ki képesítéssel nem bír. Itt záros időről szó nem lehet.)

2. A rabbiképző nyisson kurzust hittanítók és hittanárok kiképzésére. (Felelet. A rabbiképző hivatva lehet ugyan jelentkező fiatal embereket mint hittanárokat képesíteni de a hittanítókhoz: értem a zsidó néptanítókhoz, kik egyszersmint hittanítók is, a rabbiképző intézetnek semmi köze.)

3. Az izr. tanítóképző jelenlegi növendékei ott csak világi tantárgyakra nyerjenek képesítvényt, míg a hitoktatásra nézve kizárólag a szeminárium adhassa azt meg.

(Felelet. A világi tantárgyakra nézve, nem volna szükség zsidó tanítóképzőintézetre. Ezt az állami intézetek kitünően végzik. Ezen indítvány elfogadása tehát fölöslegessé tenné az intézetet. De fordítva áll a dolog. A zsidó tanítóképzőintézet hivatva van csak is oly tanítókat képezni, kik képesek legyenek a hatosztályú népiskolákban a hittani tárgyakat is a legjobb sikerrel tanítani. Főadata volna csak is ilyen tanítóknak képesítő okmányokat kiszolgáltatni.)

4. Tekintettel a jelenleg működő hitoktatókra, kik mint családapák a kurzust nem hallgathatják, engedessék azoknak a képesítvényt magánvizsga útján, de ugyancsak a rabbiképzőben megszerezni.

(Felelet. Ott a hol a hitközség súlyt fektet a rendezett hitoktatásra, ott ő maga van azon, hogy tanítóját vizsgatételre szorítsa tanítók elűzése dolgában nem szokott nagyon nehéz lenni és nem igen vár parancsra, hogy mit tevő legyen olyan hitoktatóval, ki nincsen képesítve,

A hitoktatás egyik főhajától azonban bölcsen hallgat Weiszman ur és ez, hogy vidéken a középiskolai hitoktatást a papok végzik és pedig olyan papok is, kik részint igazán nincsenek képesítve és részint úgy vannak elfoglalva a hitközség más ügyeivel és bajaival, hogy rá sem érnek az órákat betartani és gyakran csak egyszer látják az ifjakat, mikor ezek t. i. az egyesért leteszik az ötöst.

Reményem, hogy számos művelt kitünő papjaink nem fognak félreérteni. Mi nem általánosítjuk a panaszt, mint ezt W ur teszi. Senki nem örülne jobban mint derék papjaink, ha a hittan mindenhol a legjobb sikerrel taníttatnék. De ez tiszta az egyes községek dolga.

A pesti hitközséget ez a kérdés kiválóan érdekli és folytonosan foglalkoztatja és pedig sikerrel. A pesti hitoktatás szervezete rövid idő alatt mintaszerű intézmény lesz a fővárosban.

Szántó.

Az izr. tanítók véglegesítéséhez.

Több vidéki fiatalabb kartársunk kérelmére megegyszer közöljük az alább következő 1878.-diki ministeri rendeletet, mely minden kétséget kizáró módon kimondja, hogy a tanító alapos ok nélkül még az egy próba évi működés után sem bocsátható el.

8830

1878

Vallás- és közokt. m. kir. ministerium.

Általánosan tapasztaltatott, hogy az izr. hitközségnek, az általok fenntartott felekezeti iskolákban, figyelmen kívül hagyva az 1868 XXXVIII. törvényczikk 133. és 138. §§-ban rendelkezett, oly tanítókat alkalmaznak, kik a törvény által meghatározott tanítói oklevél birtokában nincsenek, és az okleveles tanítókat is csak évről évre szerződteik. A hitközség által követett eme gyakorlat a törvény idézett §-aiban foglaltakkal ellenkezővén, felhivom uraságot, hogy mielőbb intézkedjék, miszerint ily visszás és törvényellenes gyakorlat megszüntetessék, annyival is inkább, minthogy ellenkező esetben a hitközségeknek tanítóikkal kötött szerződéseik, mint a törvénynyel ellenkezők semmiséknek fognak tekinteni és a tanítók a próbai idő kiálta után alaposok hiányában véglegesítettéknek tekintetnek és azok elmozdítása esetén, állomásaikba és szerzett jogaikba hatóságilag vissz fognak helyezettetni.

Miről Uraságod oly felhívással értesitem, hogy a hitközségeket oda utasítsa, miszerint minden előforduló tanítóválasztásról az illető kir. tanfelügyelőt haladéktalanul értesítsék.

Budapest, 1878. ápril. hó 18-án.

Az „Eötvös-alap“ pályázati hirdetése.

Az Eötvös alapot gyűjtő központi bizottság alapszabályainak értelmében az 1884-ik évben befolyt adományok s a rendes tagok évdijainak feléből, valamint a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága által utalványozott 1500 frt. államsegélyből 1 kétszáz forintos és 20 egyszáz forintos ösztöndíjt, továbbá 4 egyszáz forintos és 8 ötven forintos segélyösszeget alkotott s ezennel felhívja az ösztöndíjakra és segélyösszegekre jogosan igényt tartható egyéneket, hogy a jótétemények elnyerése céljából az „Eötvös-alap“ központi gyűjtő-bizottságához intézendő folyamodványokat Luttenberger Ágost bizottsági titkárhoz, (Budapest, Deáktér 3.) legkésőbb f. évi május 1-ig küldjék be. Ugyancsak az „Eötvös-alap“ gyűjtő bizottságához intézendők az „Eötvös-alap“ intézménynyel szoros kapcsolatban álló Zirzen Janka, Lederer Ábrahám, Örley János, Röck Szilárd és Békey Imre-féle alapítványok jótéteményeinek elnyerése céljából benyújtandó folyamodványok is.

Ezen jótéteményekért pályázni szándékozők a következőket vegyék figyelembe ;

1. A magyarországi néptanítók országos „Eötvös-alap“ intézménye, valamint az ezzel szoros kapcsolatban álló alapítványok ösztöndijaiban és segélyösszegeiben egyedül csak azon magyarországi népoktatási intézetekben működő nevelők, kiseddévők, tanítónők, tanítók és tanárok gyermekei, illetőleg özvegyei, árvai, avagy keresetre képtelen nyomorék utódai részesülhetnek, a kik az „Eötvös-alap“ intézmény rendes tagjaiul beiratkoztak s az intézmény központi pénztárába az egyforintos évdíjat rendesen beszállították. Állomás nélkül levő, elnyomorodott tanítók is csak azon esetben tarthatnak igényt az „Eötvös alap“ segélyösszegeire, ha annak rendes évi díjaikkal való támogatását el nem mulasztották.

2. Az 1 kétszáz forintos és az első 5 egyszáz forintos ösztöndíjra a hazai egyetemeken tanuló azon ifjak pályázhatnak, a kik az „Eötvös-alap“ jótéteményeire az első pont értelmében jogosan igényt tarthatnak.

3. Tizenöt egyszáz forintos ösztöndíjra pályázhatnak akadémiákon, tanító- és tanítónőképző intézetekben, a középtanodák 4 felső osztályaiban, a polgári 5-ödik és 6-odik osztályaiban tanuló azon növendékek, kiknek

szülei vagy övei az »Eötvös-alap« intézmények rendes tagjaiként az évi járulékokat pontosan beszolgáltatták. E pályázatból az ezen pontban fel nem sorolt aznn tanintézetek növendékei sincsenek kizárva, a melyek tanulóiktól a fölvételnél megkövetelik, hogy a közplánodák vagy polgári iskolák négy első osztályából bizonyítványokat mutassanak fel.

4. A 4 egyszáz forints és 8 ötven forintos segélyösszegért folyamodhatnak azon keresetre képtelen szegény sorsu tanítók, tanítók özvegyi, árvái vagy keresetre nem képes nyomorék utódai, a kik az első pontban foglaltak értelmében az »Eötvös-alap« jótéteményeit igénybe vehetik

5. Az ösztöndijakért folyamodók mellékelni tartoznak a) az 1883|4. tanévről szóló iskolai bizonyítványokat; b) a jelen tanévről szóló iskolai bizonyítványt s az illető tanintézet tanári karának ajánló levelét; c) származásukat igazoló anyakönyvi kivonat; d) azon iskolai hatóságnak és tanestületnek, avagy tan. egyletnek ajánló levelét, a melyhez szülei tartoznak illetőleg tartoztak; e) azon okmányt, mely igazolja, hogy öveik az „Eötvös-alap“ intézményt rendesen fizetik. Ezen okmányért illetők egyenesen az „Eötvös-alap“ pénztárnokához, Örley János igazgató urhoz fordulhatnak. Az ösztöndijakért folyamodók folyamodványaik beküldésére az illető tanintézet igazgatóságát kérik fel.

4. A segélyösszegért folyamodóknak a következő okmányokat kell mellékelniök a) Szegénységi bizonyítványt, az illetékes iskolai hatóságnak és valamely tanítói egyesületnek vagy testületnek ajánló levelét, az „Eötvös-alap“-ra történt fizetéseikről szóló okmányt, melyért az alap pénztárnokához fordulhatnak. A segélyösszegért folyamodók folyamodványaik beküldésére kérik fel az illetékes egyházi vagy királyi tanfelügyelőségeket.

7. Alapszabályaink értelmében az „Eötvös-alap“ ösztöndijai és segélyösszegei a különben jogosultaknak nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül fognak odaitéltetni f. évi május 24-én a III. egyetemes tanítói gyűlésvégrehajtó bizottsága által. A folyamodók az eredményről haladéktalanul értesíttetni fognak az „Eötvös-alap“ gyűjtő-bizottság elnöksége által.

8. Az „Eötvös-alap“ jótéteményeiért folyamodók közül azok, a kik 1876-tól fogva rendesen befizették évdijaikat, hasonló minősítvény mellett előnyben részesülnek azok is, kik az elmulasztott fizetéseket utólagosan legkésőbb f. évi április 1-ig pótolják

9. Oly egyének, kik e pályázat kihirdetése után lépnek az „Eötvös-alap“ intézményt fentartó rendes tagok közé, a jelen 1885-ik évben még nem számíthatnak az intézmény jótéteményeire

10. Az „Eötvös-alap“ intézménnyel szoros kapcsolatban álló egyezer forintos Zirzen Janka. Lederer Ábrahám, Röck Szilárd, és Örley János-féle alapítványok egy évi kamatjait 50—50 forintot, a fentebbi ösztöndijakért folyamodók közül azok fogják a jelen évben mégnyerni, a kiknek azokat az alapítók, az osztóbizottság javaslatának figyelembe vételével oda fogják itélni.

11. A Békey Imre-féle 500 frtos alapítvány 30 forintnyi évi jövedelme fölött pedig az alapító-level értelme szerint úgy intézkedik az „Eötvös-alap“ jótéteményeit osztó bizottság, hogy a segélyösszegekért folyamodók ügyiratait bemutatja Ngs. Békey Imre kir. tanfelügyelő urnak, a ki a folyamodók közül kijelöli azon egyéneket, kik helyett az »Eötvös-alap« évdijat a Békey Imre-féle alapítvány jövedelméből fogja ezentul fizetni.

12. Azon esetben, ha az „Eötvös-alap“ új alapszabályai f. évi május 10-ig a magas kormány által megerősítetnek, az ösztöndijak és segélyösszegek kiosztását f. évi aug. hónap 20-ik napján fogja a II. orsz. tani-

lói gyűlés által kiküldött Eötvös-alapügyi országos bizottság eszközölni.

Budapest, 1885. évi február hó 2-ik napján.

Luttenberger Ágost,
titkár.

Péterfy Sándor,
elnök.
Lederer Ábrahám,
alelnök.

Örley János,
pénztárnok.

Levelezés.

Singer Izráel jubileuma.

Örmhirt tudatok tisztelt kartársaimmal!

A helybeli izr. hitközség márczius 8-án nagy ünnepélyességgel fogja megülni köztiszteletben álló derék kartársnak, **Singer Izráel** helybeli hitk. népiskolai tanító és gimnáziumi hittanár **25 éves tanítói jubileumát.**

T. **Friedlieber Albert** buzgó iskolaszéki elnök ur meghívására ugyanis a megünnepelendő nagyszámu volt tanítványai és tisztelői f. hó 8-án gyűlést tartottak, melyben a jubileum méltó megünnepelésére egy rendező bizottság alakult, mely a következő tagokból áll **Weinberger Mór**, ifj. **Reichard Mór** a tanítótestület és az iskolaszék részéről; dr. **Reichard Soma**, **Reichard Lajos**, **Wölf Jakab** és **Kellner Ede** a helybeli szegény izr. isk. gyermekeket segélyező egyesület részéről. dr. **Szepessy Arnold**, dr. **Kellner Soma**, **Schön Miksa**, **Schön Sándor**, **Kormos Armin**, **Grünbaum Simon**, **Hartstein Lajos**, **Herz Ármin** és **Haas Fülöp**, Singer ur volt tanítványai részéről. A rendező bizottság elnöke. **Friedlieber Albert** iskolaszéki elnök ur alelnök dr. **Nagy Ármin** ur pénztárnoka **Schön Sándor** és jegyzője: **Némethy Bertalan** hitk. h. titkár ur.

E gyűlésen őszinte örömezzettel tapasztaltam, hogy felekezetünk sem vonja meg elismerését tiszteletre méltó tanítóitól! Singer kartársam volt tanítványai a legnagyobb örömmel siettek leróni hálájukat volt tanítójuk iránt s szives készséggel ajánlották föl erkölcsi és anyagi támogatásukat a kitűzött cél érdekében. De S. ur meg is érdemli az általános tiszteletet, melyben kartársai úgy, mint előljárói és a hitközség előkelői őt részesítik. Én. a ki körülbelül már 15 év óta közelről szemlélem az ő működését s tanuja voltam utánzásra méltó erényes életmódjának s azon ügybuzgóságának, melyet főleg a tanító tekintély emelése érdekében kifejtett, mondhatom, hogy S. ur nemcsak mint **tanító**, hanem mint a **hitközség** és a **társadalom** tagja is emberül tölti be helyét. Családi élete valódi mintacsaládi élet, melyet kiki mint irigylendő példát emleget. Szívvel-lélekkel szereti vallását és felekezetét, de nem csak szóval, hanem **tettel** is; szivesen áldoz alkalommal, felekezeti, hazafias és humanus czélokra.

* * *

A rendező bizottság a következő fölhívást adta ki a jubileumi ünnepély érdekében.

Fölhívás.

E hónapban 25 éve lesz, hogy **Singer Izráel** népiskolai tanító és gimn. hittanár ur a helybeli izr. népiskolában működik. E tiszteletre méltó tanító bokros érdemeit és áldásos működését méltányolva hálás tanítványai, kartársai és ismerősei szives készséggel ragadják meg az alkalmat, hogy ez érdemes férfiú iránt való szeretetök- és tiszteletöknek méltó kifejezést adjanak. E czélból a nevezettnek tiszteletére folyó évi márczius hó 8-án **25 éves jubileumi ünnepély** fog megtartatni a következő programmal 1. Alulírt elnök megnyitó beszéde, aki az ünnepeltet a hitközség és az iskolaszék

nevében is üdvözli és átnyújtja neki az **értékes emléktárgyat**. 2. A helybeli „szegény izr. isk. gyermekeket segélyző egyesület” üdvözlő beszéde, tartja **dr. Nagy Ármin** egyesületi elnök ur. 3. **Dr. Reichard Soma** ur üdvözli a jubilánst volt tanítványai nevében 4. A tanító-testület üdvözlő beszéde, **Knopfler Sándor** tanító urtól. 5. Az isk. tanulók nevében egy 4. oszt. tanuló üdvözli az ünnepeltet, mire az isk. tanulók karéneke **Kölcsey Hymnuszával** zárja be az ünnepélyt 6. **Este közvacsora**.

Tisztelettel felkérem tehát **Singer** ur volt tanítványait, tisztelőit, ismerőseit és kartársait, hogy tehetségök szerint járuljanak a **márczius 8-án tartandó jubileumi ünnepély** fényének emeléséhez ; a kik pedig az ünnepeltnek átnyújtandó értékes emléktárgy megszerzéséhez is akarnak hozzájárulni, sziveskedjenek becses adományaikat alulirothoz beküldeni.

S.-a.-Ujhely, 1885. február 12-én. A rendező-bizottság nevében.

Friedlieber Albert,

iskolaszéki elnök, mint a r. b. elnöke.

Azon reményben fejezem be tudositásomat, hogy az ünnepély méltó kifejezése lesz azon tiszteletnek, melylyel itt mindnyájunk az ünnepelendő iránt viseltetünk, s hogy **egyesületünk t. tagjai** is fogják leróni tiszteletök adóját érdemekben megöszült kartársuk iránt.

S.-a.-Ujhely, 1885. febr. 15-én.

Knopfler Sándor

Nagyvárad, 1885. márczius hó 1-én.

Tekintetes szerkesztő ur !

Engedje meg, hogy b. lapjában oly mozzanatról tegyek említést, mely nem kiváló nevezetességü ugyan, de oly természetü, hogy belőle következtetnünk lehet egyes tettekre.

Régi, habár némelyektől kárhoztatott szokás az, hogy a növendékek tanítójuk születés- vagy nevenapját megülik s némi ünnepélyességekkel kötik össze. Nem akarok e tárgy fölött értekezni, de annyit mondhatok, hogy a növendékek körében szokásos, ily mozgalmakat csak helyeselni lehet. Ha a gyermekek szívébe a szeretet és hála magvait a tanító veti el, úgy az meg is érdemli, hogy az azokból kikelt diszvirágok elsejével őt tiszteljék meg. Mert nem egyéb az ily ünnepélyes napok megülése, mint a tanulók szeretetének s hálájának némi kimutatása, melyből aztán a tanító új erőt és lelkesedést merit, hogy tanítványait ezután is oly buzgalommal s kitartással oktassa, mint azelőtt.

Bocsánatot kérek e kis kitérésért, mely után áttérek levelem tulajdonképeni tárgyára. Mult hó 24-én volt **Auspitz Adolf** helybeli tanintézet-tulajdonos születés napja. Az idő tehát, melyről szólok elmúlt, de a tény maga, úgy vélem, most sem késett a közönség előtt. A derék tanférfiu, kinek neve egész honunkban jól ismert s kinek 25 éves tanítói jubileuma a mult évben tartatott meg hozzá illő ünnepélyességekkel, az előbbi évek tapasztalásaiból meritve, tiltakozott mindennemü ünnepély ellen, mondván: elég volt már ez évben hagyjuk el ezt most — Célzott u. is jubileumára és Trefort miniszter magas látogatására, melylyel intézetét megszerencseltette. De a szeretet gyökere már erős volt s azt nem lehetett kitépni a gyermekek szívéből, kik maguk közt elhatározták, hogy szeretett tanítójuk s igazgatójuk születés napját, mint eddig, úgy most is, megfogják ünnepelni. — S így történt, hogy az egész dologról mit sem sejtő igazgató a fent jelzett napon tantermébe lépve, egyszerre csak azon vette észre magát, hogy iskolájának testülete s növendékei körülötte vannak s

lelkes éljenzésekkel fogadják. Az egyes osztályok vezetői csinos beszédben festék ki érzelmeiket, a nagyobb lányok közt alakult „Önképző-kör” tagjai pedig egy nagy és diszes csokrot adtak át tisztelt elnöküknek, ki e nem várt meglepetéseket meghatóttan fogadta. Röviden válaszolt tehát az üdvözlőknek, kikhez később még számosan csallakoztak s a gyermekek hangos éltetések közt oszlottak el tantermeikbe. A nap folyamában sok üdvözlő levél s sürgöny érkezett volt tanítványoktól s tisztelőktől, kik örömmel emlékeznek vissza azon napra, melyet pár évvel ezelőtt még ők is műgültek.

Igy mult el e szép nap Csöndben ugyan, de a tiszta rokonérzelem fényesen lobogó lángjától bevilágítva Mindenki jót kívánt az érdemes tanférfinak, különösen pedig egészséget, mely sajnos, az utóbbi időkben nagyon meggyeugült nála. Adja az Isten, hogy megerősödve s megújult erővel folytathassa áldásos működését!

Maradok kiváló tisztelettel

Egy jelenvolt.

Irodalom

Altmann Mór, n.-kanizsai nyilvános tanító, lapunk olvasói előtt előnyösen ismert fiatal kartársunktól megjelent „Methodische Schreibschule der deutschen Current-Schrift” ezim alatt két füzet mintalapokkal a népis-koiban nyújtandó német szépirási tanítás elősegítésére. Az első füzet az alsó osztályok, a második pedig a felső osztályok számára van írva, valamint magánhasználatra, módszertanilag rendezve. A betűk alakjai egyszerűk és tetszetősök, a fokozatos egymásután kifogástalan. Noha az ütemírásra semmi utmutatást nem tartalmaznak, mégis alkalmasak ezen tanításmódszerre is. A füzetek Fischl Fülöpnél Nagy-Kanizsán 15 kr-ával kaphatók.

Kimutatás.

Boldogult Rothstein Áron b.-diószegi tanító árvái részére főtiszt. *Molnár János* reformatus lelkész lapunk ez évi második számában közzétett fel-szólalására eddig a következő adakozások folytak be:

E lap szerkesztőségétől 5 frt. az orsz. magy. isr. tanítóegyesület közp. választmánya 10 frtot szavazott meg részökre. Továbbá adakoztak: Szántó Eleázár 1 frtot, K. 25 krt. Schön 50 krt. Flesch 25, Goldberg Maier 20 krt. Isch Emesz 1 frtot Cs. 20 krt. Oblatt 30 krt. M. F. 50 krt. Kondo Ignác 30 krt. Goldberger S. 20 krt. Morgenstern 25 krt. Keleti Vilmos 30 krt. N. N. 50 krt. Györi A. 1 frtot, Kohn S. 20 krt. Révai 40 krt. Müller Adolf 1 frt, K. S. 20 krt. Weisz J. Kálmán gyűjtése 4 frt 20 kr. Weisz Farkas 2 frtot, Kircz 25 kr. Lederer A. 1 frtot, Füredi Ignác 20 krt. Mendl Lajos 50 krt. Schwarz Mór 50 krt. Br. 25 krt. N. N. 20 krt. Lusztig Dávid fia 3 frt, Guttenberg Etel Bodrog-Keresztur 1 frtot, Heilpern Benő igazgatótanító D. Szerdahely 1 frtot. Knopfler Sándor S.-A -Ujhely gyűjtése 3 frt és pedig Fridlieber Albert iskolaszéki elnök 1 frt, Némethi Bertalan hitközségi segédtitkét 50 kr. Singer Izrael 30 krt. Knopfler Sándor tanító 30 krt. Schön Mór tanító 30 krt. Schneider Jakab tanító 20 krt. Goldberger Ernesztin k. a. és Schorr Mariska k. a. tanítónők 20—20 krt. **Összesen 40 frt 65 kr.**

EGYLETI ÜGYEK.

Az 1883-iki közgyűlés több fontos kérdés megoldásának előkészítésével és részben elintézésével is bizta a közp. választmányt. Ezek között egy idő óta főleg az olvasó- és más iskolai tankönyvek kiadására vonatkozó közgyűlési határozatok foglalkoztatnak bennünket; szintűgy a vidéki körök szervezésének ügye is képezi a választmány tanácskozmányai-

nak komoly tárgyát és végre sok más, többé-kevésbé fontos folyó ügy mellett az önsegély kérdése is szerepel üléseink napirendjén

Több oldalról történt, az érdeklődésnek szép jelként feltűnő kérdezősködésnek szívesen engedvén és vidéki tagjainknak alkalmat nyújtani akarván, hogy a választmány tevékenységéről némi fogalmat szerezhessenek, a következőkben referálunk említett egyesületi ügyeink állásáról

Az egyesület *irodalmi tevékenységének* folytatására nézve a központi választmány a következő programot fogadta el a kiadandó könyvekre nézve: Az V és VI. osztályu olvasó-könyv, mely olvasó-könyveink sorát és rendszerét kiegészíteni hivatva van, első sorban vételik tekintetbe. Ez után vagy evvel egyidejűleg a következő könyvek kiadását kell eszközölni az olvasókönyvek mindegyikéhez egy nyelvkönyv a tanulók számára — egy vezérfonal az olvasókönyvek kezelésére, tanítók számára — a magyar ABC-es könyv kibővítése, egy új berendezésű szidur és végre háftórák bibliánkhoz.

Mindezen könyvek kiadása elvben kimondatott és csak eszközlésének módozatai képezik most az elnökség és a kiadó közt folyó tárgyalásoknak alapját, mely tárgyalások sok nehézséggel találak, miután az V. VI. olvasó-könyv, noha sokkal nagyobb költség mellett állitható elő, a kelen-dőségre nézve nem igen kecségető. Nagyon leköteleznének t. kartársaink, kik ily könyv esetleges bevezetésére hajlandók volnának, ha azt velünk mihamarabb tudatnók; mert így könnyebben tájékozhatnók magunkat a vállalkozó könyvkereskedővel szemben követendő eljárásra nézve.

A *nyelvkönyvek* megírását csak nyilvános pályázat útján fogjuk eszközölni. Ezen könyvek szoros és benső összefüggésben leendenek olvasó-könyveinkkel.

A *szidur* berendezése olyannak terveztetik, hogy az bármely neolog vagy orthodox hitközségi iskolában bevezethető legyen.

A *vidéki körök* szervezése ügyében a közp. választmány kebeléből kiküldött bizottság egyik kiváló szakférfia, Reif Jakab tanár ur, ki már hasonló ügyben mint a középiskolai tanár-egyesület egyik tagja sikerrel működött, azon kedvező nyilatkozatot tette, hogy már a legközelebbi ülésünkben konkrét javaslattal fog szolgálhatni, mivel a középtanáregyesület hasonló intézménye már működésben van és életképességéről meg is győződött. Szontág Jenő kartársunk alapszabálytervezete, mely lapunk ez évi 2-ik számában közölve volt, nagy szolgálatot tett, de a győri és más vidéki körök javaslatai a mennyire lehet, szintén tekintetbe fognak vétetni. Ezen fontos egyesületi ügy végleges elintézését azonban hiába várják tőlünk a t. tagtársurak! Mi az ügyet csak előkészíthetjük a közgyűlés pedig hivatva lesz véglegesen dönteni benne, már azért is, mivel alapszabályaink módosítását involválja, mi közgyűlési határozat nélkül nem eszközölhető.

A közp. választmány f. é. február 26 án tartott ülésében felolvastatott az aradi izr. hitközség átirata, melyben Steinhardt Jakab főrabbi gyászos elhalálózása alkalmából táviratilag hozzá intézett részvét kifejezésünkért köszönetet mond. A közp. választmány ezen alkalommal Steinhardt Márk makói igazgató-tanító és érdemes tagtárs mint a megdicsőült testvére iránt is részvétét jegyzőkönyvileg fejezi ki, (mit gyászoló kartársunknak ezennel tisztelettel tudomására hozunk.)

Ezen ülésben az egyesület kötelékébe 20 új tag vétetett fel szabályszerűen; különféle kérvények elintéztettek és miután az országos kiállítás alkalmából netalán történendő intézkedésekre nézve a tárgyalás a jövő ülésre halasztatott, elnök élénk érdeklődés mellett ecsetelte Singer Izrael s.-a.-ujhelyi tagtársunk, a magyarországi zsidó tanítósnak egyik diszének érdemeit, őt mint tevékeny, mivel tanítót és jellemes férfit tüntetvén fel, kinek

25 éves jubileuma a legközelebbi időben fog megünnepeltetni, mire a választmány általános lelkesedéssel elhatározta, hogy a jubilanst külön levélben fogja üdvözölni, érdemeinek kiemelése mellett.

Budapest, 1885. február 1

Morgenstern Jakob,
titkár.

Február hóban fizettek tagdíjat :

Rendes tagok (1884-re)

Duneitz Simon T.-Abád	2 frt.	Lustig Sussmann Bpest	4
Eichbaum Ignác Apátfalva	1	Reich Mór Félegyháza	1
Földesi Joachim Bpest	1	Smolka Salamon Cservenka	2
Gere Antal N.-Jác	4	Singer Mór Kaposvár	4
Guttenberg S. B.-Keresztur	1	Walder Mór Czepléd	4
Herzog Bernát Puchó	1	Wessel Ábrahám Pécs	2
Kohn Ármin Keresztur	1	Wurinfeld Ignác Körmend	2
Lichtenstern V Érsekújvár	2		

Vegyesek

— Lustig Sussmann fővárosi hitoktatót és egyesületünk rendes tagját mély gyász érte. Folyó hó 20-án fia József, életének, 21. évében rövid szenvedés után jobb létre szenderült. Fogadja a gyászoló atya legmélyebb részvétünk kifejezést.

— (*A tanítók országos árvaházának ügye.*) Szépen halad előre és a nemes eszme hamarabb valósult meg, mintsem előre feltételezhető lett volna. Alig két éve, hogy Gyertyánffy a szép eszmét hangoztatta s megvalósítását kezdeményezte, az árvaház ügye már is a fejlődés amaz örvedetes fokára jutott, hogy jótékony működését a tavasz beálltával megkezdheti. Az árvaházat a krisztina városi állami elemi tanító s polgáriskolai tanárképzők tövében Hauszmann Alajos, műegyetemi tanár építette, egyelőre a kezdetnek megfelelő szerényebb keretekben 30 növendék számára; a képzőintézettel, illetve ennek gyakorló iskoláival szorosabb kapcsolatban lesz emez intézmény s az árvák szellemi kiképezetésüket teljesen itt nyerhetik. Az árvaház alapja alapítványokban, készpénzben és ajánlatokban a 30 ezer forintot jóval meghaladja, az intézmény felvirágzásához Ő felsége is hozzá járult egy nevezetes összeggel. Az árvaház a tanítók buzgólkodásának s a közönség áldozatkészségének eredménye, melynek létesítése körül legtöbb érdemeket az elnökök, Tóth József pestmegyei tanfelügyelő és Gyertyánffy igazgató szereztek maguknak. Ünnepeles megnyitása a képezdek új épületeivel egyetemben május hóban fog megtörténni.

— Folyó hó 1-én meggyénk tanitóságát nagy csapás érte el. Ugyanis **Csitári Germanecz Károly** kir. tan. csos, bars megye kir. tanfelügyelője 58. évében szélhűdés következtében meghalt. Halála oly szép, oly magasztos, mint a halhatlanságnak örök gondolata, jótékony élete képleteink hosszú sorát, halála egy apotheosis képével gazdagítja. — Esztergomban volt január 31-én az ország biboros főpapjánál a ki őt asztalához hívta. De az ebéd előtt Csitári Germanecz Károly a templomba ment s az oltár előtt borult le, hogy többé fel ne keljen. Imátkozva érte őt a halál.

— Csitári Germanecz Károly tanfelügyelői ténykedését a megye kultúr-törekvései alkotásainak dicső sora gazdagítja; alig van község, melynek egyszerű kunyhói közül ne emelkednék ki az ő alkotása a diszes népiskolai épület. Meggyénkben létező zsidó zugiskolákat mind eltiltotta, és engedélyezett nyilvános magániskolákká átalakította.

Csitári Germanecz Károly lelkületének tipikus jellege, az őszinte

nyíltság, a jószívűség volt, s ő azon kevesek közé tartozott akik jóságukért, nem hálátlanságot, hanem közbecsülést arattak.

Ő a felügyelete alatt működő tanítói karnak édes atyja volt, aki szert bátorit, biztat, de nem tüntet. Meghallgatja az ellenvéleményt, előítélet, dacz sohasem mételyezték meg intentióit.

Hamvai nem a megye földében nyugszanak, hanem az esztergomi kirvárosi sirkerthben örök nyugalomra tétettek.

Áldás és béke lengjenek porai fölött!

— A Budapesten székelő „Zenetanárok országos egyesülete“ (elnöke Ságh József) felhívja a magyar koronaországokban élő zenetanárokat és tanítókat, hogy a f. évi július havában Budapesten megtartandó *egyetemes zenészetű kongresszusban* minél többen résztvenni sziveskedjenek. A célba vett „Zenészetű kongresszus“ a megállapított tervrajz szerint négy napra fog terjedni, következő beosztással Első nap: Egy zenetanárképző országos intézet életbeléptetési ügyének megvitatása. Második nap: Egy Magyarhonban élő s zeneoktatással foglalkozók nyugdíjintézetete életbeléptetési kérdése s módozatainak megvitatása. Harmadik nap az általános, különösen pedig a hazai zenei viszonyokra vonatkozó minden irányu felolvasások és értekezések tartása. Negyedik nap Kirándulások és szórakozások. Mindazok, kik a célbavett kongresszusban résztvenni s mind ama előnyökben részesülni ohajtanak, melyeket a jelentkezők számára „Zenetanárok orsz. egyesülete“ biztosít, minők mérsékelt áru vasuti és gőzhajói jegyek, elszállásolás a kiállításnak díj nélküli látogathatása stb s melyek részletes körülírása és tudatása egy későbbi értesítés és hírlapi közlés tárgyát képezendik fölkéretnek, hogy bejelentéseiket f. év márczius hó végeig az egylet elnökségénél (Bodzafa-utca 21.) megtenni sziveskedjenek. Ugyiszintén fölkéretnek az értekezéseket s felolvasásokat tartani ohajtó egyleti bel- s kültagok, valamint a t. cz. fővárosi és vidéki zenetanárok, zeneirók és érdekeltek, kik felolvasásokat tartani ohajtanak, hogy ebbeli bejelentéseiket — szintén a fentcímzett elnökségnél — a fent kitélt határideig megtenni sziveskedjenek. A kongresszus ideje f. év május hó végén fog közzétételni.

— A pesti izr. hitközség képviselősége f. évi február 22 én tartotta évi közgyűlését. A terjedelmes jelentésből a következő statisztikai adatok illusztrálják a hitközség iskolaügyi teendőit a fiúiskolába járt 188⁴/₅-dik évben 529, a leányiskolába 435, a Talmud-tóra-iskolába 85 tanuló. A hitközség által fenntartott tanintézeteken kívül nyertek hitoktatást gymnasiumokban és reáliskolákban 1431, a főv. polgári iskolákban 1323 a főv. népiskolákban 6152 összesen 9955 tanuló. A hitközség fiárvaházában 64. a siket-némák intézetében a lefolyt évben 62 növendék neveltetett.

— „Magyar Zsidó - Szemle“ márcziusi füzetének tartalma.

Tudomány. Löwy Mór. Grosztikai törmelékek a talmudban — Irodalom. Beuer Simon. Az antisemitizmus filozofiája. Herzog Manó. A német midrás. Kiss József. Templomi énekek. — Társadalom. Kaufmann Dávid. Az aliancze israélite universelle 25-ik évfordulója. Halász Sándor. A zsidó felekezet képviseltetése a felsőházban. Weiszmann N. A hitközségek és a hitoktatás. — Értesítő. — Országvilág. — Sturm Albert. közoktatásügyi állapotaink és a zsidók. I. Radó Vilmos. A zsidó népiskolák. II. — Kútfők. Rendelet bevándorló zsidók ellen 1725. Báró Eötvös a zsidó autonomiáról. — Vegyesek — Évi előfizetése 6 frt, tanítóknak 3 frt

Szerkesztői üzenetek.

Groszmann A. Trencsln. Tárgyilagossággal irt cikkét csak azért nem vettük fel, mivel nem találjuk czélszerűnek a zsidó kérdések számát eggyel szaporítani.

NYOM. GARAI MÓR, BUDAPEST, KÁROLY-KÖRUT, HUSZÁRHÁZ.